

Program stalnega strokovnega izobraževanja Društva prevajalcev in tolmačev Slovenije

Barbara Rouan, Irena Ivelja, Špela Kutin, Andreja Pignar Tomanič

1 Uvod

Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije (DPTS) je bilo ustanovljeno leta 2014 ter združuje poklicne prevajalce in tolmače, ki delajo v svobodnem poklicu kot samostojni podjetniki ali kulturni delavci ali so zaposleni v državnih organih, gospodarstvu, javnih zavodih oz. ustanovah Evropske unije (EU). Cilj društva je povezovati posameznike, ki se ukvarjajo s prevajanjem in tolmačenjem, jih vključevati v izobraževalne programe za dvig kakovosti prevajalske, tolmaške in sodnotolmaške stroke ter uveljavljati interese, potrebe in pravice prevajalca, tolmača in sodnega tolmača. Glede na to, da kar dve tretjini članov predstavljajo sodni tolmači, v društvu od samega začetka deluje Sekcija sodnih tolmačev, ki se posveča strokovnemu razvoju in zastopanju interesov tega profila članov. Društvo svoje člane zastopa v javnosti in pred državnimi organi, ponuja jim

strokovno podporo tako na začetku poklicne poti kot skozi kariero, skrbi za prepoznavnost in razvoj poklica ter v dialogu z odločevalci rešuje težave in strokovna vprašanja. Ta članek je namenjen predstavitvi programa stalnega strokovnega izobraževanja DPTS in konteksta, v katerem se je izoblikoval.

2 Pravni okvir, direktiva 2010/64/EU in Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih

Temeljno izhodišče za zagotavljanje sodnega tolmačenja je zapisano tako v nacionalnem kot mednarodnem pravnem redu. V 62. členu *Ustave Republike Slovenije*¹ piše, da ima vsakdo pravico uporabljati svoj jezik in pisavo pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti ter v postopkih pred državnimi in drugimi organi, ki opravljajo javno službo. Prav tako 8. člen *Zakona o kazenskem postopku* (ZKP)² določa, da imajo stranke, priče, osumljenci in drugi udeleženci v postopku pri preiskovalnih in drugih sodnih dejanjih ali na glavni obravnavi pravico uporabljati svoj jezik.

Na mednarodni ravni *Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic*³ v drugem odstavku 5. člena določa, da je treba ob odvzemu prostosti vsakogar takoj poučiti v jeziku, ki ga razume, o vzrokih za odvzem prostosti in česa ga dolžijo. V 6. členu konvencije, ki je posvečen pravici do poštenega sojenja, pa tretji odstavek med minimalnimi pravicami obdolženega kaznivega dejanja navaja, da mora biti takoj in podrobno seznanjen v jeziku, ki ga razume, o bistvu in vzrokih obtožbe, ki ga bremeni. Pomembna je tudi sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) glede pravice do jezikovne pomoči v kazenskem postopku, ki je v prevodu objavljena na spletni strani DPTS.⁴ Posebej velja omeniti primer VIZGIRDA proti SLOVENIJI,⁵ v katerem je ESČP razsodilo, da je Slovenija kršila konvencijo, ko je litovskemu državljanu zagotovila tolmačenje v ruski, in ne v litovski jezik. Slovenija je s tem kršila pravico obtoženega do pravičnega sojenja.

1 Uradni list RS, št. 33/91I in nadaljnji.

2 Ur. l. RS, št. 176/21, 96/22, 2/23 in 89/23.

3 Glej: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-raznolikost/00149ee27a/Evropska-konvencija-o-varstvu-clovekovih-pravic.pdf>.

4 Glej: <https://www.dpts.si/sekcija-sodnih-tolmacev/sodna-praksa-escp>. Povzetki sodne prakse ESČP so objavljeni z dovoljenjem Jamesa Brannana, prevajalca in vodje angleškega oddelka na ESČP, ki je pripravil povzetek sodb ESČP glede pravice do jezikovne pomoči v kazenskem postopku. Besedilo je v slovenščino prevedla Simona Sovinc.

5 Glej: <https://www.dpts.si/sekcija-sodnih-tolmacev/sodna-praksa-escp>. Gre za sodbo z dne 28. 8. 2018 v primeru Litovca Danasa Vizgirde, ki je bil na kranjskem okrožnem sodišču zaradi sodelovanja v oboroženem in nasilnem ropu poslovalnice Gorenjske banke v Radovljici leta 2002 obsojen na zaporno kazen.

Vlogo sodnega tolmača je Evropska unija okrepila z *Direktivo 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih*,⁶ katere cilj je predvsem zagotoviti, da osumljenci oz. obdolženci, ki ne govorijo ali ne razumejo jezika kazenskega postopka, prejmejo ustrezno brezplačno jezikovno pomoč, saj je nujno, da se jim omogoči uveljavljanje pravice do obrambe »v polni meri« in da se pri tem zagotovi poštenost postopka. Pravico do tolmačenja in do prevo-da bistvenih dokumentov določata 2. in 3. člen direktive. Direktiva je bila prenesena v slovenski pravni red z novelo ZKP-M⁷ leta 2014. Pravica do uporabe svojega jezika v slovenskem pravnem redu je bila sicer zagotovljena že pred prenosom te direktive v slovensko kazensko pravno zakonodajo, a določbe pred letom 2014 niso bile opredeljene tako natančno kot po prenosu direktive 2010/64/EU v slovensko zakonodajo. Če tolmačenje ali prevajanje ni ustrezno ali sploh ni zagotovljeno, lahko osumljenec ali obdolženec vložiti ugovor, v določenih primerih pa je njegova pravica varovana tudi s pritožbo zoper sodbo. Vse to govori o pomenu kakovosti prevajanja in tolmačenja v sodnih postopkih, za kar mora po določbah direktive poskrbeti država. Slovenski regulator je to prenesel v slovensko zakonodajo z določbo, da se morajo sodni tolmači za podaljšanje licence stalno strokovno izpopolnjevati in vsakih pet let o tem predložiti ustrezna dokazila.

Sodno tolmačenje v Sloveniji je strokovno področje, regulirano z *Zakonom o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih* (ZSICT),⁸ katerega novela ZSICT-A je bila 3. 12. 2024 objavljena v Uradnem listu št. 102/24, veljati pa je začel 18. 12. 2024.⁹ Na podlagi zakona je bil sprejet *Pravilnik o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih* (PSICT),¹⁰ ki je bil leta 2024 že noveliran. Sprejetje ZSICT in PSICT kot njegovega podzakonskega akta je na področje sodnega tolmačenja v Sloveniji prineslo vrsto sprememb, saj je bilo področje v Sloveniji prej urejeno z *Zakonom o sodiščih*.¹¹ Leta 2017 je namreč Ministrstvo za pravosodje (MP) z namenom modernizacije ter zagotavljanja visoke kakovosti izvedenskih mnenj, cenitev in tolmačenj na pogajanja povabilo predstavnike društev sodnih izvedencev, sodnih cenilcev in sodnih tolmačev ter začelo s pripravo nove zakonodaje, v kateri so vsi pomočniki sodišča regulirani z enim zakonom in enim podzakonskim aktom. Zakon in podzakonski akt veljata za sodišča in državne organe, ne pa tudi za policijo, ki spada pod Ministrstvo za notranje zadeve RS in sama ureja pogodbeno razmerja s prevajalci in tolmači.

6 Glej: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0001:0007:sl:PDF>.

7 Ur. l. RS, št. 87/14.

8 ZSICT, Ur. l. RS, št. 102/24.

9 Glej: <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2024-01-3206>.

10 Ur. l. RS, št. 84/18, 148/21 in 18/24.

11 Ur. l. RS, št. 19/94 in nadaljnje do leta 2018.

Novost, ki jo je prinesel ZSICT, je tudi ustanovitev Strokovnega sveta, ki je najvišji strokovno usklajevalni organ na področju sodnega izvedenstva, sodnega cenilstva in sodnega tolmačenja ter je svetovalni organ ministra za omenjena področja. Je strokovno in operativno avtonomen organ, ki šteje 15 članov, vsak član ima namestnika. Člane Strokovnega sveta na predlog ministra za pravosodje imenuje Vlada Republike Slovenije za šest let. V Strokovnem svetu sodeluje tudi predstavnik sodstva, ki ima pravico do razprave, ne pa tudi do glasovanja. Pod Strokovnim svetom so stalna strokovna telesa za posamezna področja, lahko pa se ustanovijo tudi začasna strokovna telesa za obravnavo posameznih vprašanj.

Stalno strokovno telo za sodno tolmačenje in prevode obravnava zadeve, ki mu jih v obravnavo pošlje Strokovni svet na pobudo MP. Pripravilo je tudi *Splošne in posamične smernice za področje sodnega tolmačenja*,¹² ki so plod sodelovanja med Društvom prevajalcev in tolmačev Slovenije, Združenjem stalnih sodnih tolmačev in pravnih prevajalcev Slovenije SCIT ter Društvom znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Smernice vsebujejo oris zgodovine sodnega tolmačenja, opredelitev pojmov, kompetence sodnih tolmačev, etične kodekse, ki zavezujejo sodne tolmače, in navedbo drugih mednarodnih dokumentov, relevantnih za sodne tolmače. Prav tako so v dokumentu navedena pravila obličnosti glede izdelave pisnega overjenega prevoda listine.

3 Imenik sodnih tolmačev

V skladu z ZSICT je sodno tolmačenje regulirano strokovno področje z javno dostopno bazo oz. imenikom sodnih tolmačev,¹³ ki ga vodi MP. Imenik sodnih tolmačev je objavljen na spletni strani ministrstva, kjer do njega dostopajo vsi uporabniki sodno-tolmaških storitev, kot so sodišča, državni organi, pravne osebe javnega prava in posamezniki oz. državljani, ki potrebujejo storitve sodnega tolmačenja. Sodne tolmače na podlagi javnega razpisa imenuje minister, pristojen za pravosodje. Predsedniki sodišč izrazijo potrebo po točno določenih strokovnjakih, ki jih v določenem trenutku primanjkuje in za katere ocenjujejo, da so nujno potrebni za nemoteno delovanje sodišč. V letu 2024 je bila v obravnavi novela zakona, ki naslavlja problematiko pomanjkanja strokovnjakov v sodnih postopkih. Z novelo se spreminjajo pogoji za objavo javnega poziva za imenovanje novih sodnih izvedencev, sodnih cenilcev in sodnih tolmačev.

12 https://www.gov.si/assets/ministrstva/MP/STROKOVNI-SVET-CIT/Splosne_in_posamicne_SMERNICE_SODNO-TOLMACENJE_in_PREVODE_OPIS-PODROCJA-DELA-final_za_objavo_28122020.pdf

13 Povezava: <https://www.gov.si/podrocja/pravna-drzava-in-pravosodje/pravosodni-sistem/imenik-sodnih-tolmacev/>.

Načrtovano je, da bosta v koledarskem letu po novem dva javna poziva, ki ne bosta vezana izključno na predloge predsednikov sodišč, ampak bosta odprta za vse strokovnjake, ki želijo postati sodni izvedenci, sodni cenilci ali sodni tolmači.

Za vpis v imenik mora sodni tolmač izpolnjevati pogoje, predpisane z zakonom, ter na MP opraviti obsežen pisni in ustni izpit, pri katerem se preverjata jezikovno znanje v slovenskem in tujem jeziku, za katerega želi biti imenovan, ter poznavanje slovenskega pravnega sistema. Prav tako se v zadnjih nekaj letih preverjajo spretnosti in veščine tolmačenja oz. tolmaških tehnik. Da kandidat za sodnega tolmača pristopi k izpitu, mora imeti predbolonjsko univerzitetno izobrazbo ali končan bolonjski magistrski študijski program s kateregakoli strokovnega področja. Izjemoma je lahko za sodnega tolmača imenovana oseba, ki ima nižjo izobrazbo od navedene, če zaradi neobstoja ustrezne stopnje študijskega programa v Republiki Sloveniji ni mogoče izpolniti zahtevanega pogoja izobrazbe, kar velja zlasti za tuje jezike, ki so v Sloveniji manj razširjeni. Vendar pa v DPTS od članov pogosto slišimo, da regulator v praksi omilitev pogoja izobrazbe prepogosto izvaja tudi za tuje jezike, razširjene v Sloveniji, čeprav je izhodiščna formalna visoka izobrazba prava podlaga za poglobljeno poznavanje strokovnega področja in njegove terminologije. A tudi ta ne zadošča, potrebno je odlično jezikovno znanje, ne samo terminološko, prav tako so potrebni pravno znanje, tolmaške spretnosti in veščine ter poznavanje etičnih načel prevajanja in tolmačenja.

MP v skladu s 26. in 27. členom ZSICT na pet let za vsakega sodnega tolmača preverja strokovnost. Praviloma se ta preverja na način predložitve dokazil o strokovnem izpopolnjevanju. Nedvomno je ta zahteva ZSICT spodbudila večje zanimanje sodnih tolmačev za udeležbo na seminarjih in drugih oblikah strokovnega izpopolnjevanja. V praksi se je uveljavilo razmerje, da se od petih dokazil tri nanašajo na udeležbo na jezikovnih izobraževanjih ter dve na udeležbo na splošnih izobraževanjih s pravnimi in drugimi strokovnimi vsebinami. Strokovnost se lahko preverja tudi na druge načine, npr. s preverjanjem vestnosti izdelave treh anonimiziranih prevodov, upoštevanjem mnenj, priporočil in ocen različnih ustanov in državnih organov ali ponovnim opravljanjem preizkusa strokovnosti.

V Sloveniji opazamo trend upadanja števila sodnih tolmačev, kar je mogoče pripisati tudi zahtevi ZSICT po obnavljanju licence vsakih pet let. Za primerjavo, 12. 3. 2016 je bilo registriranih 665¹⁴ sodnih tolmačev, 16. 3. 2021 pa je bilo za 36 jezikov registriranih le še 484 sodnih tolmačev. Na dan 24. 1. 2024 je bilo v imeniku 461 sodnih tolmačev. Tako je leta 2024 oseb s statusom okoli 200 manj kot pet let prej, čeprav je vsako leto zapriseženih nekaj novih kolegov. Nekaterim status sodnega tolmača

14 Podatke o vsakokratnem številu sodnih tolmačev so nam poslali z MP.

odvzame ministrstvo na podlagi neizpolnjevanja pogojev za podaljšanje licence, drugi pa se za izbris iz imenika odločijo sami.

4 Program stalnega strokovnega izobraževanja DPTS

Društvo je s ciljem spodbujanja kakovosti storitev svojih članov in drugih udeležencev seminarjev v desetih letih, med letoma 2014 in 2024, organiziralo prek 115 seminarjev z več kot 2700 udeleženci. To so praviloma triurna predavanja, ki potekajo med tednom v popoldanskem času, in sicer od 16. do 19. ure. Seminarje in delavnice v želji, da bi jih približali udeležencem, organiziramo v Ljubljani, Mariboru in Kopru, od začetka izbruha epidemije covid-19 pa tudi na daljavo, prek platforme Zoom. S pomočjo vprašalnika, poslanega udeležencem po vsakem seminarju, si pri izbiri tem prizadevamo upoštevati tudi predloge in želje članov društva ter drugih udeležencev. Skrbimo, da so predavatelji, ki jih izberemo, odlični strokovnjaki iz Slovenije in tujine. Zahvaljujoč programu stalnega strokovnega izobraževanja, pa tudi aktivnostim v zvezi z zastopanjem članov v odnosu do institucionalnih sodelavnikov, zlasti MP, ima DPTS od leta 2018 status društva v javnem interesu na področju pravosodja.

4.1 Izobraževalni moduli

V DPTS organiziramo seminarje, namenjene prevajalcem, tolmačem in sodnim tolmačem, v naslednjih treh moduli (Kutin in Ivelja 2016):

- Splošni strokovni seminarji
- Jezikovni seminarji
- Seminarji o tolmaških tehnikah, o etiki in deontologiji, o sodelovanju z uporabniki prevajalskih in tolmaških storitev itd.

V članku se osredotočamo predvsem na seminarje, namenjene sodnim tolmačem. Sodno tolmačenje je specializirano področje, ki zahteva posebna znanja in spretnosti s področja komunikacije ter sposobnost prilagajanja vsakokratnim socialnim in psihološkim zahtevam govorne situacije (zapori, sojenja na sodiščih, poroke in ločitveni postopki, komunikacija z otroki in žrtvami ali psihično ranljivimi osebami, priseljenci itd.). Pri pripravi seminarjev za sodne tolmače smo upoštevali njihovo osnovno formalno izobrazbo in v nadaljevanju navedena znanja, ki jih tolmač mora imeti.

Formalna izobrazba

Večina sodnih tolmačev v Sloveniji ima diplomo iz jezikovne smeri, prevajanja ali tolmačenja oz. sorodnega jezikoslovnega področja. Druga številna skupina ima pravniško izobrazbo, tretja skupina ima visoko izobrazbo na drugih strokovnih področjih. V četrti skupini so tolmači, ki niso v imeniku, ampak so zapriseženi *ad hoc* in nimajo ustrezne formalne izobrazbe. Vsaka skupina je praviloma močnejša na svojem strokovnem področju, šibkejša pa na drugih. Jezikoslovci so manj podkovani na pravnem področju, pravniki šibkejši na jezikovnem področju, tolmači iz tretje skupine so močni na svojem strokovnem področju, a manj podkovani tako na jezikovnem kot pravnem področju, medtem ko so tolmači iz četrte skupine močnejši v razumevanju tujega pogovornega jezika, a šibkejši pri slovenščini ter poznavanju pravnih sistemov in veščin tolmačenja.

Znanje jezika

Sodni tolmači morajo dobro obvladati tako slovenski jezik, ki je večinoma materni jezik, kot tuji jezik, v katerega prevajajo.

Pravno znanje

Sodni tolmači morajo dobro poznati pravne pojme in terminologijo v slovenskem in tujem jeziku. To pomeni, da morajo poznati tako slovenski pravni sistem kot tujega in razlike med njima, ki izvirajo iz različne pravne kulture obeh pravnih ureditev.

Tehnike tolmačenja

V Sloveniji je sodno tolmačenje v glavnem konsekutivno in šepetano tolmačenje (*chuchotage*) ter tolmačenje na pogled (*prima vista*) in zahteva visoko raven spretnosti konsekutivnega in šepetanege tolmačenja ter tehnike zapisovanja in pomnjenja. Usposabljanje se mora osredotočiti na razvijanje teh spretnosti in strategij za obvladovanje izzivov, kot so zapleten jezik, čustveni elementi in kulturne razlike. Simultano tolmačenje se uporablja le redko.

Etična načela in strokovnost

Sodni tolmači morajo upoštevati stroge etične in strokovne standarde, vključno z ohranjanjem zaupnosti, nepristranskosti in natančnosti. Usposabljanje mora vključevati temeljito razumevanje teh standardov in strategij za reševanje etičnih dilem, ki se lahko pojavijo med tolmačenjem. Za člane DPTS velja *Etični kodeks sekcije sodnih tolmačev DPTS*,¹⁵ ki temelji na etičnem kodeksu Evropskega združenja pravnih tolmačev in prevajalcev – EULITA.

15 Glej: <https://www.dpts.si/sekcija-sodnih-tolmacev/eticni-kodeks>.

Odziv uporabnikov sodnotolmaških storitev

Za izostritev sposobnosti samoocenjevanja je pomembno, da sodni tolmač dobi povratno informacijo od uporabnikov sodnotolmaških storitev, kot so sodniki, odvetniki, in tožilci.

4.1.1 Splošni strokovni seminarji¹⁶

Splošni strokovni seminarji v prvi vrsti obravnavajo pravne vsebine na številnih pravnih področjih, pri čemer smo si prizadevali zajeti tako slovenski kot tuje pravne sisteme. Med tujimi so najbolj zastopani pravni sistemi nekdanjih jugoslovanskih republik in sosednjih držav, poseben poudarek smo posvetili angloamerišskemu pravnemu sistemu, sistemom nekaterih evropskih držav in tudi Ruske federacije. Med preostalimi strokovnimi področji smo nekaj seminarjev posvetili ekonomiji, financam, zavarovalništvu, forenziki itd.

Tabela 1: Strokovni seminarji po jezikih

Jeziki	Seminarji s poudarkom na pravnih vsebinah
slovenski	nekateri instituti kazenskega postopka in pasti za sodne tolmače kazensko materialno pravo gospodarsko pravo kazensko procesno pravo avtorsko pravo računovodstvo evropsko pravo človekovih pravic zavarovalništvo nomotehnika civilno procesno pravo notariat družinsko pravo mednarodno pravo
angleški	insolventnost zavarovalništvo kazensko pravo v Kanadi
hrvaški	hrvaški pravni sistem
bosanski	bosanski pravni sistem
srbski	srbski pravni sistem
albanski	kazensko pravo

16 Seznam predavateljev, ki za DPTS vodijo seminarje, je naveden na spletni strani DPTS na povezavi <https://www.dpts.si/seminarji-delavnice-konference/arhiv>.

Jeziki	Seminarji s poudarkom na pravnih vsebinah
nemški	zavarovalništvo avstrijski kazenski postopek
francoski	kazensko pravo delovno pravo civilni postopek francoska sodišča civilno pravo
italijanski	kazenski postopek
madžarski	pravni red poslovanja podjetij
španski	gospodarsko pravo delovno pravo pravosodni sistem gospodarsko pravo
ruski	družinsko pravo upravni postopek

4.1.2 Jezikovni seminarji

Jezikovno izobraževanje je pomemben element programa vseživljenjskega izobraževanja prevajalcev, tolmačev in sodnih tolmačev v DPTS. Organiziramo jezikovne seminarje za angleški, nemški (vključno z avstrijsko nemščino), francoski, italijanski, španski, srbski, hrvaški, makedonski, madžarski, ruski in albanski jezik, pa tudi jezikovne seminarje za manj razširjene jezike, za katere je zapriseženih malo sodnih tolmačev.

Zakaj jezikovno izobraževanje?

Vsekakor ne samo zaradi zahtev za izpolnjevanje pogojev, ki jih nalaga ZSICT za podaljšanje statusa sodnega tolmača. Znano dejstvo je, da je sodno tolmačenje in pravno prevajanje eden najtežjih intelektualnih poklicev, ki zahteva nenehno osveževanje znanja tako tujega jezika kot pravne terminologije v tujem jeziku.¹⁷ Nujno potrebna je tudi vsebinska razlaga pravnih institutov v tujem jeziku, pri čemer so zelo dobrodošla opozorila predavateljev pravnikov lingvistov na razlike med slovenskim in tujim pravnim sistemom ter o morebitnih spremembah zakonodaje.¹⁸

Teme jezikovnih seminarjev

Na jezikovnih seminarjih, ki vključujejo delavnice, namenjene osveževanju znanja tujega jezika, predavatelji kot odlični poznavalci prevajalskih zagat pri prevajanju pravnih in strokovnih besedil med slovenščino in tujim jezikom udeležencem dajejo jezikovne

¹⁷ Glej: Kocbek 2011.

¹⁸ Glej: Accetto 2010.

napotke, kako se izogniti pastem, s katerimi se slovenski prevajalci srečujemo pri prevajanju, kako premagovati težave pri pravilni izbiri besed ter kako izboljšati jezik glede slovnice in sloga. Jezikovni seminarji DPTS so praktično naravnani in poleg teoretskega dela v drugem delu seminarja vključujejo vaje, med katerimi visokošolski predavatelji z bogatimi izkušnjami na področju poučevanja tujega jezika na podlagi primerov besedil, skupaj z udeleženci, analizirajo pogoste napake v prevodih iz slovenščine v tuji jezik in obratno.

Na jezikovnih seminarjih med drugim obravnavamo naslednje vsebine:

- jezikovna in slogovna ustreznost;
- pravopis in sintaksa, raba male in velike začetnice, ločila (vejica in podpičje, alineje in ločila), pogoste slovnične napake (členki, prislovi, vezniki) ter pomenske, leksikalne in stilistične napake;
- primeri prevodov iz prakse z obravnavo napak ter zavzemanjem za jasnost in jedrnatost v izražanju;
- značilnosti upravnega jezika (objektivnost, preudarnost, natančnost, vljudnost) in vaje iz prevajanja različnih upravnih listin iz slovenščine v tuji jezik;
- pravna terminologija v okviru sodnih postopkov, terminološke zagate zaradi različnih pravnih sistemov v izhodiščnem in ciljnem jeziku;
- kratice in prevajanje uradnih nazivov sodišč in državnih organov ter javnih ustanov;
- leksikografija in slovarji ter spletni priročniki;
- jezikovne spremembe v tujem jeziku skozi prizmo novih predpisov (pogosto za jezike na območju nekdanje Jugoslavije);
- prevajanje pravnih besedil med slovenščino in tujim jezikom na podlagi primerov besedil ter analiza pogostih napak;
- izbor temeljnih pravnih pojmov na področju kazenskega, gospodarskega in delovnega prava;
- sodno tolmačenje v kazenskem postopku (zapisnik o zaslišanju, pouk priči, obdolžencu, oškodovancu, sklepi sodišča, sodba, Evropski nalog za prijetje in predajo – ENPP, sklep o izročitvi);
- prevajanje upravnih listin (rojstni list, šolska spričevala, potrdilo o nekaznovanosti, overitve).

Tabela 2: Jezikovni seminarji

Jeziki	Seminarji s poudarkom na jezikovnih vsebinah
slovenski	slovnična pravopisna pravila pravopis leksikografija sklanjanje
angleški	forenzična terminologija angleščina v pogodbenih besedilih delavnica za angleški jezik napake pri prevajanju iz slovenščine v angleščino napotki za prevajanje v angleščino
hrvaški	hrvaški finančni jezik leksikalne spremembe v hrvaškem jeziku terminologija pravnega postopka
bosanski	bosanski jezikovni standard kazenskopravna terminologija pravopis
srbski	jezikovne spremembe v srbskem jeziku prevajanje v srbsčino novi predpisi pri rabi srbskega jezika srbski pravni jezik novosti srbskega jezika
makedonski	jezikovni priročniki in pripomočki za prevajalce v makedonščino težave pri prevajanju iz slovenščine v makedonščino
albanski	albanski jezik in njegove značilnosti delavnica albanskega jezika zdravstveno izrazje
nemški	sodno tolmačenje pri notarju nemški pravni jezik izzivi pri prevajanju spolno občutljiva raba jezika in nominalizacija
francoski	neosebne glagolske strukture delavnica za francoski jezik pisno izražanje pogoste napake pri prevajanju iz slovenščine v francoščino upravni jezik aktivno znanje jezika in strojno prevajanje
italijanski	italijansko pravo – terminologija
madžarski	leksikografija slovensko-madžarski »prijatelji in lažni prijatelji«
španski	dve delavnici za španski jezik
ruski	delavnica za ruski jezik napake pri prevajanju iz slovenščine v ruščino

Jezikovni seminarji so večinoma vodeni v tujem jeziku, saj to za udeležence pomeni dodano vrednost. Ponuja najprej vajo poslušanja vsebine seminarja v tujem jeziku in nato vajo interaktivnega vključevanja udeležencev v razpravo prav tako v tujem jeziku. Seminarji, vodeni v tujem jeziku, zato spodbujajo k ustni komunikaciji udeležencev v tujem jeziku in zanje pomenijo jezikovni trening s ciljem preskoka na nov govorni nivo, da se lahko bolj sproščeno izražajo pri poklicni uporabi tujega jezika. Eden od namenov takih seminarjev je namreč tudi konverzacija za suvereno komunikacijo v tujem jeziku. Naše izkušnje kažejo, da udeleženci, ki na vajah aktivno sodelujejo, ob koncu seminarja izražajo zadovoljstvo s predavateljem in pridobljenimi veščinami v tujem jeziku. Udeležence tudi opozarjamo na uporabne povezave, ki jih najdejo na spletni strani DPTS¹⁹ in so jim lahko v pomoč pri reševanju jezikovnih zagat.

Poleg navedenih jezikovnih seminarjev za vse jezikovne kombinacije organiziramo tudi seminarje o temah, kot so tehnologije za prevajanje, strojno prevajanje in obličnost sodnih prevodov. Predavatelji za prvi dve temi prihajajo s filozofskih fakultet Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru, na seminarjih o obličnosti sodnih prevodov pa nam predavajo strokovnjaki z MP.

4.1.3 Seminarji o tolmaških tehnikah, o etiki in deontologiji, o sodelovanju z uporabniki prevajalskih in tolmaških storitev itd.

Tolmaški moduli

V sklop izobraževalnih modulov programa stalnega strokovnega izobraževanja smo uvrstili tudi module s tolmaškimi vsebinami. Pri tem smo izhajali zlasti iz konkretnih potreb po tovrstnih vsebinah, ki smo jih zaznali med že delujočimi sodnimi tolmači, ter iz ponudbe izobraževanj in usposabljanj za sodne tolmače, ki se osredotoča predvsem na splošne pravne vsebine v povezavi s pisnim prevajanjem. Dodatno nas je k temu spodbudilo dejstvo, da se tolmaška znanja oz. spretnosti preverjajo pri ustnem delu preizkusa strokovnosti za kandidate za sodne tolmače na Centru za izobraževanje v pravosodju (CIP) MP, ki sicer izvaja tudi pripravljalne seminarje, a se kandidati zanje pogosto ne odločajo, saj so dragi in udeležba ni pogoj za pristop k preizkusu strokovnosti.

Pri zasnovi tolmaških modulov smo sledili več parametrom. Uvodoma smo želeli podati temeljna teoretska izhodišča glede sodnega tolmačenja, prednostno pa v module

19 <https://www.dpts.si/povezave>. Uporabne povezave je pripravil Primož Ponikvar, član Izvršnega odbora DPTS 1914–2022.

vkjučiti praktične vaje ne glede na jezikovno kombinacijo udeležencev. Pri tem smo izhajali iz najpogostejše uporabljenih modusov tolmačenja v sodni dvorani: konsektivnega tolmačenja z zapisovanjem ali brez njega, šepetanege simultanega tolmačenja (brez konferenčne opreme) ter tolmačenja na pogled oz. z lista (Driesen in Drummond 2011:15). Na tej osnovi smo oblikovali tri module: MODUL I – Konsektivno tolmačenje in tehnike zapisovanja, MODUL II – Tolmačenje na pogled in MODUL III – Šepetano tolmačenje (*chuchotage*).

V uvodnem, teoretskem delu prvega modula je bil poleg prej omenjenih zakonodajnih izhodišč za zagotavljanje sodnega tolmačenja predstavljen kompetenčni profil sodnega tolmača s temeljnimi kompetencami, med katere med drugimi spada tudi obvladovanje večšin tolmačenja. Kompetenčni profil je bil predstavljen leta 2009 v sklopu *Zaključnega poročila o večjezičnosti in usposabljanju tolmačev (Final report on Multilingualism and Interpreters Training)*, ki ga je izdal Generalni direktorat za tolmačenje (DG Interpretation) Evropske komisije kot rezultat in nadgradnjo predhodnih pobud Komisije, izvedenih tudi v sodelovanju z Generalnim direktoratom za pravosodje (DG Justice). Dotaknili smo se tudi nekaterih bistvenih problemov, na katere trčimo tako ob zagotavljanju ustreznega izobraževanja kot ob opravljanju tega poklica oz. dejavnosti, denimo pomanjkanje prestiža, umanjkanje soglasja o potrebnih veščinah, dvosmerno tolmačenje, heterogena narava komunikacije na sodišču ter pomanjkanje možnosti tolmačenja za manj razširjene jezike. V teoretskem delu prvega modula smo predstavili tudi temeljna komunikacijska načela s poudarkom na bistvenih elementih komunikacije v sodni dvorani (Watzlawick 1969/2023:53-70, Pommer 2006:29). V praktičnem delu smo uvodoma prikazali izzive in tehnike zapisovanja, predstavili delovne pripomočke ter si ogledali nekaj primerov različno strukturiranih zapiskov (Albl-Mikasa 2007: 55-176, Gilles 2005: 69-225, Kautz 2002: 312-346, Maryssek 1989:220-235). V nadaljevanju smo se posvetili naboru pogosto uporabljenih simbolov, stavčnih ločil, možnih poudarkov in oslabitev ter okrajšav, načinu zapisovanja števil oz. numeričnih podatkov in časovnih elementov ter izpostavili tudi določene skladenjske zakonitosti zapiskov, kot je zapisovanje glagolov, slovnicega časa in naklona, modalnosti ter slovnicega števila. Poseben poudarek je bil namenjen izbranim simbolom in njihovim kombinacijam za človeka, obisk, pravo oz. zakonodajo, politiko, delo, industrijo, trgovino in tržišče ter gospodarstvo. Dodali smo še grafične simbole, kot so geometrijski liki, ločila, puščice za razna področja vsakodnevnega življenja, zapisovanje odnosov in stanj, pa nekaj abstraktnih simbolov ter način zapisovanja antonimov. Ker smo želeli seminarje ponuditi udeležencem ne glede na jezikovno kombinacijo, smo za vaje izbrali besedila v slovenskem jeziku. Nekaj krajših besedil smo za vajo demonstrirali na tablo, s preostalimi besedili so udeleženci vadili sami. Nekaj izbranih zapiskov udeležencev smo tudi komentirali.

Drugi modul smo zasnovali v dveh delih. Uvodni del je bil namenjen poglobitvi znanja in spretnosti zapisovanja, pridobljenih na prvem modulu, nekaj dodatnim vajam in kratki razpravi o morebitnih izzivih, ki so se med udeleženci porajali po prvem modulu in individualnih vajah doma. Drugi del modula je bil namenjen tolmačenju na pogled, njegovim prednostim, slabostim in potrebnim veščinam tolmača. Pri tolmačenju na pogled so pomembne dobre bralne sposobnosti, sposobnost analitičnega mišljenja, hitro dojetje, razumevanje in preoblikovanje ter javno nastopanje. Poudarek je bil na vajah izbranih besedil, ki so bila ustrezno anonimizirana za didaktično rabo. Uporabili smo primere besedil iz konkretnih situacij, denimo različne zapisnike v kazenskih postopkih, uradne zaznamke policije, notarske zapisnike in zapisnike o naroku za glavno obravnavo.

Tretji modul smo posvetili šepetanemu simultanemu tolmačenju, ki je časovno varčnejša različica tolmačenja, saj tolmač sedi (stoji) ob poslušalcu in mu neposredno ter ustrezno glasno – da je razumljivo in hkrati ni moteče za preostale sodelujoče bodisi v postopku bodisi na kakšnem drugem dogodku – tolmači govorjeno besedilo. Poleg klasičnega šepetanege tolmačenja brez opreme smo predstavili tudi prenosni sistem za tolmačenje oz. t. i. *bidule* ter razpravljali o prednostih in slabostih enega in drugega načina tolmačenja. Pri vseh modusih tolmačenja v sodni dvorani je sodni tolmač vedno zelo izpostavljen. Ob tem običajno nima časa za morebitno samorefleksijo. V zadnjem modulu smo zato konkretne vaje šepetanege tolmačenja povezali z vajo samoocene in opazovanja. V pomoč sta bila pripravljena dva opazovalna lista. Prvi je bil namenjen podaji opažanja tretje osebe o tolmaču glede na merila, kot so govorica telesa, podajanje translati v smislu ritma, tekočnosti ..., glasnost tolmača, očesni stik, pravilnost translati. Drugi opazovalni list je bil namenjen samooceni tolmača, ki je s pomočjo meril lahko ocenil svoje retorične značilnosti (kakovost glasu, intenzivnost tona, ritem govora), jezikovne značilnosti (pravilnost besedišča, skladnje, kolokacij ...) ter prevodne značilnosti (popolnost prevoda, opustitev določenih oblik, težave pri tolmačenju). Udeleženci so šepetano tolmačenje vadili v obliki igre vlog v dvojicah ter tovrstne vaje, zlasti s kombinacijo ocene in samoocene, prepoznali kot zelo koristne in nujno potrebne.

Pomen stalnega strokovnega izpopolnjevanja dodatno poudarjajo tudi oblikovani in veljavni standardi ter etični kodeksi. Na področju sodnega tolmačenja velja izpostaviti leta 2019 objavljeni standard ISO 20228:2019 *Storitve tolmačenja – Pravno tolmačenje – Zahteve* Slovenskega inštituta za standardizacijo (Pignar Tomanič 2023: 101-102). Je odziv na globalno in rastočo potrebo po tolmačenju med komunikacijskimi dogodki, povezanimi s pravom. Ta dokument določa osnovna načela in prakse storitev pravnega tolmačenja ter kompetence pravnih tolmačev. Opisuje tudi različna pravna okolja in

daje priporočila za ustrezne načine tolmačenja. Uporaben je za vse, ki sodelujejo pri omogočanju lažje komunikacije med uporabniki pravnih storitev v govorjenem ali znakovnem jeziku.

O izobraževanjih obveščamo tako naše člane kot širšo javnost. Člani prejmejo pred vsakim izobraževanjem elektronsko pošto, vabilo pa je za širšo javnost objavljeno tudi na spletni strani društva in na Facebook strani.

Tabela 3: Vsebine seminarjev o tolmaških tehnikah in veščinah

Seminarji o tolmaških tehnikah in veščinah
konsekutivno tolmačenje in tehnike zapisovanja
konsekutivno tolmačenje in prevajanje na pogled
šepetano tolmačenje
spomin in tolmačenje
tehnike tolmačenja
o sodnem tolmačenju
retorika in nastop

Seminarji o etiki in deontologiji sodnega tolmača

Eden ključnih elementov sodnotolmaškega dela je upoštevanje etičnih načel, kot so ohranjanje zaupnosti, nepristranskost, protokol in vedenje, pa tudi solidarnost s kolegi. V ta sklop sodita še socialni in psihološki vidik tolmačenja, o čemer smo pripravili predavanje s psihoterapevtko.

Tabela 4: Vsebine seminarjev o etiki in deontologiji

Seminarji o etiki in deontologiji sodnega tolmača
poklicna stroka in etika
poklicni tolmač med kompetencami in deontologijo
direktiva 2010/64/EU – pravno tolmačenje
sistem sodnega tolmačenja v Nemčiji
socialni in psihološki vidik tolmačenja

Seminarji o sodelovanju z uporabniki sodnotolmaških storitev

Za sodnega tolmača je zelo pomembno, da je sposoben razmisleka o svojem delu, pri čemer so mu lahko v pomoč povratne informacije obdolženih, sodnikov, odvetnikov, tožilcev in drugih. V DPTS smo organizirali dva seminarja s sodniki, tej temi pa je del svojih predavanj namenilo tudi nekaj odvetnikov.

Tabela 5: Vsebine seminarjev o sodelovanju z uporabniki sodnotolmaških storitev

Seminarja o sodelovanju z uporabniki sodnotolmaških storitev

pričakovanja sodnika od sodnega tolmača, vključno s pripravo
zaznane vrzeli v odnosu med sodnikom in sodnim tolmačem

5 Zaključek

Z opravljanjem aktivnosti in vodenjem dialoga s pristojnimi ministrstvi, na področju pravosodja je to MP, društvo lahko uspešno rešuje vprašanja na poklicno-strokovnem področju, na katerem deluje. Kot sogovornik regulatorja sooblikuje področno zakonodajo in prispeva k zagotavljanju jasnosti, preglednosti in določnosti predpisov ter članom posreduje informacije o doseženih dogovorih in prizadevanjih za izboljšanje nejasnih ali neustreznih določb predpisov. Z aktivnim sodelovanjem z drugimi sodnimi strokovnimi organizacijami skrbi za izmenjavo izkušenj in dobrih praks ter razvoj strokovnega dela tako na nacionalni ravni kot v mednarodnem okviru, kar društvu omogoča njegovo polnopravno članstvo v Evropskem združenju pravnih prevajalcev in tolmačev – EULITA. To pa ni pomembno le za člane društva, ampak za vso skupnost prevajalcev, tolmačev in sodnih tolmačev. DPTS je tudi polnopravni član Mednarodnega združenja prevajalcev – FIT. Vse navedeno DPTS omogoča, da za celotno prevajalsko, tolmaško in sodnotolmaško skupnost organizira kakovosten in cenovno dostopen program strokovnega izobraževanja. Za številne jezike, za katere je zapriseženih malo sodnih tolmačev, seminarje organizira le DPTS in nobeno drugo društvo, pa tudi CIP MP ne.

V času hitrega napredka tehnologij in razvoja umetne inteligence je nujno, da so prevajalci in tolmači, še zlasti pa sodni tolmači iz uradnega imenika, ustrezno usposobljeni ter skrbijo za svoje stalno strokovno izobraževanje, vključno z znanji o tem, kaj prinašajo nove tehnologije. Sodni tolmač mora presoditi, kaj bo pri delu uporabil, in mora jamčiti za kakovost svojega dela, saj odgovornost za prevod oz. tolmačenje ostaja na njegovih ramenih. Pomembno je, da sta prevod oz. tolmačenje natančna, česar zgolj z uporabo tehnologij ni mogoče zagotoviti.

V DPTS ostajamo zavezani zagotoviti kar najboljši program strokovnega izobraževanja za prevajalce in tolmače, pri čemer poudarek ostaja na organizaciji seminarjev za sodne tolmače, saj so edini regulirani segment tolmaške in prevajalske skupnosti. Še naprej bomo izbirali najboljše predavatelje doma in na tujem ter skrbeli, da naš program z vsebino in kontinuiteto pomembno prispeva h kakovosti prevajalskih in tolmaških storitev v Sloveniji.

Viri in literatura

- Accetto, Matej. 2010. Pravno prevajanje in večjezična ureditev. Med verodostojnostjo besedila in avtoriteto prevajalca. V: Ledinek, Nina, Žagar Karer, Mojca, in Humar, Marjeta (ur.). *Terminologija in sodobna terminografija*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 291–300.
- Albl-Mikasa, Michaela. 2007. *Notationssprache und Notizentext. Ein kognitiv-linguistisches Modell für das Konsektivdolmetschen*. Tübingen: Gunter Narr Verlag Tübingen (GNV).
- Driesen, Christiane, in Petersen, Haimo Andreas. 2011. *Gerichtsdolmetschen: Grundwissen und -fertigkeiten*. Narr Studienbücher. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.
- Etični kodeks sekcije sodnih tolmačev Društva prevajalcev in tolmačev Slovenije. 2014. <https://www.dpts.si/sekcija-sodnih-tolmacev/eticni-kodeks>
- Etični kodeks Evropskega združenja pravnih tolmačev in prevajalcev (EULITA). 2013. <https://eulita.eu/wp/wp-content/uploads/files/EULITA-code-London-e.pdf>
- Gillies, Andrew. 2017. *Note-taking for Consecutive Interpreting. A Short Course*. New York: Routledge.
- Kautz, Ulrich. 2002. *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. Goethe Institut.
- Kocbek, Alenka. 2011. *Prevajanje pravnih besedil: pasti in strategije v prevodih pogodb*. Koper: Fakulteta za management.
- Kutin, Špela, in Ivelja, Irena. 2016. Challenges faced by the Court Interpreter Section of the Association of Translators and Interpreters of Slovenia in light of the Directive 2010/64/EU. V: Bajčić, Martina, in Dobrić Basanež, Katja (ur.), *Towards the Professionalization of Legal Translators and Court Interpreters in the EU*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 23–39.
- Matyssek, Heinz. 1989. *Handbuch der Notizentechnik für Dolmetscher: ein Weg zur sprachenunabhängigen Notation*. Groos.
- Pommer, Sieglinde. 2006. *Rechtsübersetzung und Rechtsvergleichung: Translatologische Fragen zur Interdisziplinarität*. Peter Lang.
- Osolnik-Kunc, Viktorija, et al. (ur.). 2020. *Splošne in posamične smernice za strokovno področje sodnega tolmačenja in prevodov*. DPTS, DZPTS, Združenje SCIT®.
- Watzlawick, Paul, Beavin, Janet H., in Jackson, Don D., 1969/2000, *Menschliche Kommunikation: Formen, Störungen, Paradoxien*. Bern, Stuttgart, Wien: Verlag Hans Huber, 53–70.

Sekundarna literatura²⁰

- Balogh, Katalin, in Salaets, Heidi (ur.). 2015. *Children and justice: Overcoming language barriers*. Intersentia.
- Berk-Selingson, Susan. 2002. *The Bilingual Courtroom. Court Interpreters in the Judicial Process*. The University of Chicago Press.
- Biel, Lucja. 2008. Legal Terminology in Translation Practice: Dictionaries, Googling or Discussion Forums? V: *SKASE Journal of Translation and Interpretation* 3(1). 22–38.

20 Seznam literature so pripravile avtorice članka, med preostalo literaturo pa so navedena tudi dela iz seznama literature, ki sta ga za *Splošne in posamične smernice za strokovno področje sodnega tolmačenja in prevodov* (2022) pripravili dr. Alenka Kocbek in dr. Lea Burjan.

- Brahic, Mireille. 2004. *Mieux rédiger vos écrits professionnels*. Éditions d'Organisation.
- Braun, Sabine, in Taylor, Judith L. 2016. *Video Conference and Remote Interpreting in Criminal Proceedings*. Cambridge, Antwerp, Portland: Intersentia.
- Burjan, Lea. 2020. *Oblikovanje teoretskih izhodišč za učinkovitejše sodelovanje sodnih tolmačev in sodnih organov v Republiki Sloveniji*. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Cao, Deborah. 2007. *Translating Law*. Bristol: Multilingual Matters.
- Capus, Nadja, in Bally, Elodie. 2020. Interceptor avec des interprètes: Les exigences juridiques dans le cadre d'enquêtes pénales. *Revue Pénale Suisse*, 138. 345–365.
- Capus, Nadja, in Griebel, Cornelia. 2021. The (In-)Visibility of Interpreters in Legal Wiretapping. A Case Study: How the Swiss Federal Court Clears or Thickens the Fog. *International Journal of Language & Law (JLL)*, 10. 73–98.
- Capus, Nadja, Hohl Zurcher, Franziska, in Stoll, Mirjam. 2023. Reduced statement credibility in interpreter-mediated interviews: Findings of a quantitative analysis of written records of police–suspect investigative interviews in Switzerland. *International Journal of Speech, Language and the Law*, 2(29). 124–144.
- De Jongh, Elena M. 1992. *An Introduction to Court Interpreting: Theory and Practice*. Lanham, New York, London: University Press of America.
- Driesen, Christane J., in Drummond, George. 2011. 'The Tandem' method training interpreters to work at national courts. *Forum* 9 (2), 139–156, http://210.101.116.28/W_files/kiss5/2b800119_pv.pdf.
- Edwards, Alicia Betsy. 1995. *The Practice of Court Interpreting*. John Benjamins.
- Gandouin, Jacques. 2004. *Correspondance et rédaction administratives*. Éditions Armand Colin.
- Gilder, Alfred. 2006. *Le français administratif: Ecrire pour être lu*. Éditions Glyphe.
- Gruntar Jermol, Ada. 2013. Linguistisches Wissen als Conditio sine qua non beim Übersetzen juristischer Texte: zur Bedeutung des Texttyps und der Textsorte im Recht. *Muttersprache*. 123, zv. 1, 290–315.
- Hale, Sandra Beatriz. 2004. *The Discourse of Court Interpreting. Discourse practices of the law, the witness and the interpreter*. John Benjamins.
- Kadrić, Mira. 2006. *Dolmetschen bei Gericht. Erwartungen – Anforderungen – Kompetenzen*. WUV Universitätsverlag.
- Kadrić, Mira. 2021. Legal Interpreting and Social Discourse. V: Ji, Meng (ur.), in Laviosa, Sara (ur.) *The Oxford Handbook of Translation and Social Practices*. Oxford University Press, 501–520.
- Kadrić, Mira, in Poellabauer, Sonia. 2023. Education and Training of Public Service Interpreter Teachers. V: Gavioli, L. (ur.), in Wadensjö, C. (ur.). *The Routledge Handbook of Public Service Interpreting*. Routledge, Taylor & Francis, 414–428.
- Kadrić, Mira, in Rennert, Sylvi. 2023. *Memorisierungsstrategien im Dolmetschprozess*. Thesen, Techniken, Tools. Facultas.
- Kocbek, Alenka. 2014. The translation of legal texts as culturemes. V: Temmerman, R., in Van Campenhout, M. (ur.): *Dynamics and Terminology: An interdisciplinary perspective on monolingual and multilingual culture-bound communication*. John Benjamins. 111–132.
- Kocbek, Alenka. 2019. Behind the Scenes of Legal Discourse. V: Gruntar Jermol, Ada, Schlamberger Brezar, Mojca, in Kučič, Vlasta (ur.) *Translation and / und Migration. Prevajanje in migracije*, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 232–251.

- Lee, Jieun. 2009. When linguistic and cultural differences are not disclosed in court interpreting. *Multilingua* 28, 379–401.
- Markič, Jasmina, in Geršak, Marija Uršula. 2017. Establishing relationships between judges and court interpreters. V: Zupan, Simon (ur.), Nuč Blažič, Aleksandra (ur.). *Interpreting studies at the crossroads of disciplines*. Berlin: Frank & Timme, 157–171.
- Mattila, Heikki E. S. 2006. *Comparative Legal Linguistics*. Ashgate Publishing Limited.
- Mellinkoff, David. 1963. *The Language of the Law*. Little, Brown and Company.
- Mikkelsen, Holly. 2000. *Introduction to Court Interpreting*. St. Jerome Publishing.
- Mikkelsen, Holly. 1999. The Court Interpreter as Guarantor of Defendant Rights. Manchester. Originally presented at the First European Congress on Court Interpreting and Legal Translation, Graz, Austria, 1998, published by FIT, 1999.
- Morris, Ruth. 1995. The Moral Dilemmas of Court Interpreting. *Translator* 1/1. 25–46.
- Nord, Christiane. 2002. *Fertigkeit Übersetzen. Ein Selbstlernkurs zum Übersetzenlernen und Übersetzenlehren*. Alicante: Editorial Club Universitario.
- Robert, Catherine. 1988. *Le style administratif*. Éditions Albin Michel.
- Salaets, Heidi, Balogh, Katalin, in Aelbrecht, Stefan. 2021. 'Translaw' in Belgium: A Qualitative Comparative Study on the Perception of Communication with Foreign Detainees. V: *Dolmetschen Als Dienst Am Menschen. Texte für Mira Kadrić; Vol. 16*, 91–105.
- Sandrini, Peter. 1999. Translation zwischen Kultur und Kommunikation: Der Sonderfall Recht. V: Sandrini, Peter (ur.). *Übersetzen von Rechtstexten. Fachkommunikation im Spannungsfeld zwischen Rechtsordnungen und Sprachen*. Gunther Narr Verlag Tübingen, 9–43.
- Schlesinger, Miriam, in Pöhhacker, Franz (ur.). 2008. Doing Justice to Court Interpreting. V: Special issue of *Interpreting* 10:1.
- Seleskovitch, Danica, in Marianne Lederer. 1989. *Pédagogie raisonnée de l'interprétation*. Didier Erudition.
- Šarčević, Susan. 1997. *New approach to legal translation*. The Hague-London-Boston: Kluwer Law International.
- Šarčević, Susan (ur.). 2015. *Language and Culture in EU Law: Multidisciplinary Perspectives*. Routledge.
- Townesley, Brooke (ur.). 2016. *Understanding justice: an enquiry into interpreting in civil justice and mediation*. London: Middlesex University.
- Vademekum za sodnike, tožilce, odvetnike in sodne tolmače*. 2014. <https://www.dpts.si/sekcija-sodnih-tolmacev/vademekum>
- Vermeer, Hans J. 1992. *Skopos und Translationsauftrag*. Verlag für Interkulturelle Kommunikation.
- Zweigert, Konrad, in Kötz, Hein. 1998. *An Introduction to Comparative Law*. Clarendon Press.

Povzetek

Članek opisuje program strokovnega izobraževanja Društva prevajalcev in tolmačev Slovenije (DPTS), ki že več kot deset let na sistematičen način omogoča prevajalcem in tolmačem ohranjanje in izboljševanje kakovosti njihovega dela. Posebna pozornost je v programu namenjena sodnim tolmačem, ki jih k strokovnemu izpopolnjevanju zavezuje slovenska zakonodaja. Predstavljena sta tudi nacionalna regulacija sodnih tolmačev in register, ki ga vodi Ministrstvo za pravosodje.

Program strokovnega izpopolnjevanja DPTS ima tri module: splošne strokovne seminarje (o pravu, ekonomiji, financah, zavarovalništvu, forenziki itd.), jezikovne seminarje in tretjo skupino, v kateri so seminarji

o tolmaških tehnikah, etiki in deontologiji, sodelovanju z uporabniki prevajalskih in tolmaških storitev itd. En del članka je namenjen izobraževanju o tolmaških modulih, ki jih na seminarju udeleženci najprej spoznajo na predavanju in nato v tolmaškem laboratoriju.

V času hitrega napredka tehnologij in razvoja umetne inteligence je nujno, da so prevajalci in tolmači, še zlasti pa sodni tolmači iz uradnega imenika ustrezno usposobljeni. Potrebujejo tudi znanja o tem, kaj pri našajo nove tehnologije. Sodni tolmač mora presoditi, kaj bo pri delu uporabil, in mora jamčiti za kakovost svojega dela, saj odgovornost za prevod oz. tolmačenje ostaja na njegovih ramenih. Pomembno je, da sta prevod in tolmačenje natančna, česar zgolj z uporabo tehnologij ni mogoče zagotoviti.

Ključne besede: trije moduli, sodni tolmači, ustrezna usposobljenost, etika

Abstract

Continuing professional education programme (CPD) of the Association of Translators and Interpreters of Slovenia (DPTS)

The article describes the CPD programme of the Association of Translators and Interpreters of Slovenia (*Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije* – DPTS), which for more than 10 years has systematically enabled translators and interpreters to maintain and improve the quality of their work. The programme pays special attention to certified court interpreters, who are obliged to undertake CPD in accordance with the Slovenian legislation. The regulation of certified court interpreters and the register maintained by the Ministry of Justice are also presented.

The CPD programme of DPTS has three modules: general seminars for various fields (law, economics, finance, insurance, forensics, etc.), language seminars, and the third module, which includes seminars on interpreting techniques, ethics and deontology, cooperation with users of translation and interpreting services, etc. One section of the article outlines the interpreting modules, for which the participants first learn in the classroom and then practice in an interpreting laboratory.

In an era of rapid technological advances and the development of AI, it is essential that translators and interpreters, and in particular certified court interpreters, are properly qualified. They also need to have knowledge of what the new technologies can offer. A certified court interpreter must decide what tools to use in their work and must guarantee the quality of their work, as the responsibility for the translation or interpretation rests on their shoulders. It is important that the translation and interpretation is accurate, which cannot be guaranteed by the use of technology alone.

Keywords: three modules, court interpreters, proper qualifications, ethics

O avtoricah

Barbara Rován je samostojna prevajalka in tolmačka za angleški, japonski in slovenski jezik. Leta 1991 je diplomirala iz angleškega jezika in umetnostne zgodovine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Leta 2004 je doktorirala iz uporabnega jezikoslovja na Podiplomski šoli za literaturo in jezikoslovje Univerze v Tsukubi na Japonskem. V Sloveniji je sodna tolmačka za angleški jezik. Je ustanovna članica DPTS in njegova predsednica v obdobju 2014–2022. Od leta 2023 predseduje Evropskemu združenju pravnih

prevajalcev in tolmačev – EULITA. Med drugim se ukvarja s standardizacijo pravnega tolmačenja in prevajanja v mednarodni organizaciji za standardizacijo ISO.

Elektronski naslov: rovan.barbara@siol.net

Špela Kutin, profesorica angleškega in francoskega jezika, je diplomirala leta 1969 na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in je sodna tolmačka za francoski jezik, zaprisežena leta 1993. Delovala je kot prevajalka in tolmačka v državnih organih ter od leta 1992 do 2009 vodila prevajalsko in tolmaško službo pri Generalnem sekretariatu Vlade RS. Je ustanovna članica DPTS ter v obdobju od 2014 do 2022 vodja njegove Sekcije sodnih tolmačev. S sklepom Vlade RS je bila 10. 11. 2024 imenovana za članico Strokovnega sveta za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje pri Ministrstvu za pravosodje, kjer je odgovorna za sklop Sodno tolmačenje in prevodi.

Elektronski naslov: spela.kutin@gmail.com

Irena Ivelja je diplomirala na Filozofski fakulteti v Ljubljani leta 1992 iz italijanskega jezika s književnostjo in sociologije. Leta 1999 je postala sodna tolmačka za italijanski jezik. Po diplomi je poučevala italijanščino na različnih tečajih, predvsem za odrasle. V letih 1996 in 1997 je poučevala slovenski jezik na italijanski vojaški šoli *Scuola Lingue Estere dell'Esercito* v Perugii. Med letoma 1999 in 2002 je delovala kot lektorica za slovenski jezik na Univerzi v Padovi. Od leta 2008 je samostojna prevajalka in tolmačka. Je ustanovna članica DPTS in aktivna članica njegovega vodstva.

Elektronski naslov: irena.ivelja@siol.net

Andreja Pignar Tomanič, mag. phil., je diplomirala iz prevajanja in tolmačenja nemškega in francoskega jezika na Inštitutu za teoretsko in uporabno prevodoslovje (ITAT) Univerze v Gradcu. Leta 2001 je bila imenovana za sodno tolmačko za nemški jezik. Je lektorica na Oddelku za prevodoslovje Filozofske fakultete Univerze v Mariboru ter na Inštitutu za teoretsko in uporabno prevodoslovje Univerze v Gradcu. Strokovno se posveča zlasti področju sodnega tolmačenja in različnim vidikom prevajanja pravnih besedil, na prevodoslovnem področju pa zadnja leta raziskuje različne diskurze in njihov vpliv na oblikovanje prevodne politike v 19. stoletju.

Elektronski naslov: andreja.pignar.tomanic@gmail.com